

GIẤY BÀN

ĐƠN VỊ	ĐƠN VỊ
ĐƠN VỊ	ĐƠN VỊ
ĐƠN VỊ	ĐƠN VỊ
ĐƠN VỊ	ĐƠN VỊ

Mua báo phải trả tiền trước
Thẻ và mã số gửi cho
A. TRẦN BÌNH PHRIEN - 41
đang quảng cáo, việc riêng
của thương gia trước.

TIẾNG-DÂN

LA VOIX DU PEUPLE
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ: thứ tư và thứ bảy

Tiết-chê sự tiêu
xài của anh theo
tới anh.

VÌ SAO MÀ HỒNG ?

(Trên con đường thực-nghiệp Trung-kỳ, trong
khoảng gần đây)

Về đường thực nghiệp có 3
cái đức tánh cần yếu: 1) tiên-
kiến (prevoyance), 2) siêng-
năng (travail), 3) tiết - kiệm
(epargne). Không thấy trước
ma gặp gì làm nấy, thì không
khác gì người mù đi đường.
Liệu sớm biết xa mà không
siêng-năng, thì công việc không
khi nào làm nên. Cả biết trước,
cả siêng - năng mà không biết
đặt kế hoạch, thì làm bao
nhiều sai lầm bấy nhiêu. Như
cây kia có bông mà không có
trái, rút cục không có hiệu quả
gì cả. Ấy ba cái đức tánh trên cần
thiết cho nhà dinh nghiệp như
thế, nên đầu có tài trí đến đâu
mà thiếu một cái đức tánh
trên thì không những không
thành công mà thường thường
đều đường hững hờ. Cái
gương thất bại, dấu ở vào
hoàn cảnh nào, nguyên nhân
nói trên cũng chính là cái
nguyên nhân gốc.

Trên 4-5 năm gần đây, ai
đã nhiều lần đi lại con đường
Phan-thiết - Qui-nhơn - Tou-
rane Vĩnh - Thanh-hóa, tất có
trông thấy trong đám tàn nhân
vật ta có nhiều người lập ra hội
này, chủ trương xướng nọ.
lầu cao mấy tầng, xe hơi đi bụi
bay đầy đất, bữa nay vào
giáo thiệp với chủ nhà băng,
mai đi nhà báo đứng quảng
cao cổ động, «mời» mời chung
nơi mình giá có đôi ba trăm,
đãi một bữa tiệc có đến bậc
ngàn... người ngoài trông thấy,
ai cũng công nhận là một
nhà đại tư bản ở xứ mình.
có khi gặp người quen
biết, cứ ngất mặt lên trời,
không muốn chào hỏi. Thế
mà rung đùi mua miến, trợn
mắt phùng mang chưa được
mấy bữa, khách qua đường
hỏi thăm cái cảnh phồn hoa
nào nhiệt đới vài năm nay,
thì nhà thay người ở, xe đổi
chủ nhân, mấy bậc oanh liệt
ngày hôm qua, kể thì bị vạ
kể thì lãnh mình đi nơi khác,
có người vì tình cảnh bó buộc
mà đâm xiêng bước trái, làm
lầm việc đẻ đẻ, so với ngày
trước, hẳn thành ra hai người.
«Khi lên như gió thổi đều,
mà khi sụt xuống như chim
già tan», cái cảnh thăng trầm
uất thương kia, ai trông thấy
cũng phải ngậm ngùi mà nào
có ai xét đến nguyên nhân.

Có kẻ nói rằng: tình cảnh
kinh-tế không hoảng chung
lúc này, đều cho người Trung-
hóa là dân tộc dinh nghiệp có
tiếng trên hoàn-cầu, mà hiện ở
xứ ta cũng lắm nhà buôn to

đóng cửa: huống chi người
Việt-nam ta, mà như là Trung-
kỳ lại là tánh chất quê vụng,
chẳng qua là học vô lòng về
nghề dinh nghiệp kia, thì sự
thất bại ấy cũng còn có chỗ
lượng thứ...

Nói thế chẳng qua mượn cái
cớ chung để hời hợt che đậy
cái hư nhược của mình mà thôi.
Sự thất bại của người ta chẳng
qua là tại tình thế bề ngoài,
chớ ba cái đức tánh cần yếu
nói trên, người họ đã luyện
lập trước, khi bước chân ra
ngoài làm nghề dinh nghiệp,
nào có phải hư hỏng tự chỗ
khuyết điểm ấy đâu. Ta cũng
thường thấy người khách buôn
ở thành phố này bị thất bại
mà cách ít lâu sang thành phố
khác, đã mở ra cái hiệu buôn
to... Người mình thì được thế
đâu! nên nói sự thất bại của
người mình, trước nhất là phải
nhận thiếu ba cái đức tánh
cần yếu trên, mà hoàn cảnh
thế nào, cũng là đều phụ thuộc
mà thôi. Kìa, bà con thử xem
cách hành động của người
mình trong cuộc dinh nghiệp:
đương lúc thuận tiện dễ kiếm
đồng tiền, tự nghĩ rằng mình
có đồng một lúc cũng có mấy
mươi vạn (như hội Tiền Long),
kế một tờ giao ước đã có nhà
băng kia xuất bạc vạn ra, thời
thì tiêu xài đủ cách, muốn nói
chưa theo ông vua xe hơi, ông
vua dầu hỏa ở nước văn-minh
kia, rồi rồi một hồi, ăn không
coi nổi, ngồi không coi hướng,
về đường dinh nghiệp đã không
lo được bước nào giữ bước ấy,
mà về đường văn-minh ngoài
vô thì không cái gì chờ. Đến
khi chán tương lời ra, đầu có
lừa gạt được số tiền của người
quê mùa dễ phỉnh, mà cái nợ
nhà băng không nói ra cho,
thì cũng cùng nghề. Ấy là chỉ
nói mấy nhà buôn đến
đang bấy lâu mà nay bị sụp đổ,
chưa nói mấy nhà dinh nghiệp
nhỏ nhỏ kia, vì các nhà nhỏ
kia, vốn ít người riêng, khi
lạm ra không ai hay mà khi
sụp đi cũng không ai biết, chớ
ở trong thất bại, sau cũng
không khỏi cái thống bệnh
nói trên.

Vì cái thống bệnh ấy mà
thất bại, sự đã cố nhiên. Và
việc ở trên đời, có cái gì hoàn
toàn thắng lợi mà khỏi đều
sai vấp, đều ấy vẫn treo mọi
cái gương cho người sau soi
chung. Song vì cái cớ ấy,
khiến cho bà con nghe đến
sự hùn vốn chung công mà
lắc đầu le lưỡi, thành ra cái

CHUYÊN HAY Cũng làm cách thua

Ở đời có nhiều cách thua người
ta: thua tiền, thua bạc, thua sức
khỏe, thua trí khôn, thua học thức,
thua phần hăm, thua lâu cao, thua
quyền lực... thua thời không biết
mấy thứ mà kể. Tuy trung có cái
thua tự mình: như thua lòng bác
ái, thua đa tư lắm, có tư cách thông
minh mà không lo bề học lập để
thua trí thức... Cái thua đó là cái
thua đáng trách. Nhưng cũng có
thứ thua mà ở đâu đưa tới chỉ
riêng mình có muốn làm chi! Như
thua người vì có tật bệnh, thua
người vì sinh nhá hân vi, thua
người vì thiếu đường lối tức,

Tòa Kiểm-duyệt bỏ một đoạn

Đó là nói cái thua nhất định, với
cái thua tự tại ra, mà chưa nói cái
thua đáng chê hay đáng mừng. Như
thua người ta vì vấn đề vì chỗ xấu
cái học thức hẹp hòi, vì kiến văn ít ỏi,
vì không làm được gì giúp nước, cứu
dân, thua như vậy là thua mà tự
hỏi. Con đến cái thua vì đánh có
thấp nước, vì đánh từ sắc hay bị
bôi, vì hát ả đầu không thạo, vì
ngậm ống tiêu chưa quen... cho đến
thua cách đối trả, nịnh hót, thua
cách dân công, thua cách dẫn người
vào lời..., thua như vậy ai kia chê
bại là người chưa nếm đủ mùi
đời (?), là người không biết nghĩ
hai chữ «lấy thời» (?) của đức
Thánh, chớ Lạc - nhân đây, mà
chắc phần đông người như Lạc-
nhân đây, đều hoang nghênh kinh
phục cái thua ấy.

Ngay chừ những cái thua Lạc-
nhân nói đó đâu tự mình, đâu bởi
người, đâu đáng mừng, đâu đáng
thẹn, đâu là cái thua thiệt: nhưng
còn cái thua mà không phải thua nữa.
Như thế là thua vì người mình thua
nạn nhân vấp chập churen, vì
nghe lời bả; sau này dầu có
người thành tâm lo việc công
lịch mà nói không ai nghe.
tướng không ngại họa, con đường
dinh nghiệp, không vì sự thất
bại nơi trên mà mang sự thiệt
thời chậm trễ hay sao?

Tuy vậy, trên đường dinh
nghiệp ở xứ Trung kỳ mà
bị thất bại là tại thiếu
mấy đức tánh cần yếu nói
trên, song ai có thành tâm hiện
sự, nghĩa là làm việc mà chân
chỉ giữ gìn, thì cũng đứng vững
mà phát đạt chứ không phải
toàn thất bại đâu. Kìa, hội
«Liên-Thành» chuyên nghề
nước mắm, đã trải gần 30 năm
mà đứng vững như thường,
ấy là một hội buôn ngày xưa
mà hiện còn phát đạt. Còn số
dinh nghiệp mới như số nấu
dầu «Khuyến - Diệp», tuy
mới trong vài ba năm mà cũng
có chịu lần phát. Bà con không
nên thấy mấy nhà thất bại kia
mà ngã lòng, cần nhứt là phải
biết cái hư của mình mà mau
mau tự chữa đi.

X. T. T.

đó là không phải một tay đối thủ
với mình. Cũng như một chàng
mập to, hỷ nư, mà có một thằng
nhỏ gầy ốm gần chết, cứ ra bảo
đánh với nó. Nếu người lớn kia mà
ra đánh thì cái hồn của thằng bé
đi về địa phủ biết mấy trăm lần!
Vì thế mà người kia một hai không
chiếu đánh. Cái «thua» của anh
chàng to béo kia có phải thua đâu!
Đó là nói chuyện về khu xác. Trong
linh thần giới cũng có cái «thua»
như vậy.

Vừa rồi Lạc-nhân đi nhà quê có
nghe người bà con thuật câu chuyện
như dưới:

Một anh nhà quê kia, ở nguồn nọ,
xưa nay chỉ cầm cuốc làm ruộng, vù
đất trồng cây, đa phần muối giời,
thậm chí một ngày kia thấy có
người bạn cái áo hàng, anh ta hỏi:
«Chờ chờ đợi gì đẹp vậy?» Vì sự
sinh hoạt đơn sơ như vậy mà ngày
nay anh ta chắc lối cũng được ít
nhều tiền, dùng vào hạng giàu
trong nòi. Có người giáo sư nọ vào
nhà chơi, trông thấy lủ con lem lem
lũ hủi không biết chữ nhứt là một
mấy ngàn, bèn hỏi: «Sao ông không
cho mấy trẻ đi học?» Anh giàu
nhà quê trả lời: «Thầy nghĩ coi:
con tôi không biết chữ ba năm cũng
sống được, chớ nó nhện đói trong
một ngày ta phải chết. Thầy đi
cải lại, đem sự ích lợi của học vấn
mà giảng giải; đại khái nói: người
sống vì tình thần hơn là vì hình thể,
hết trí não được mở mang thì công
dễ dàng để mưu cái sống cho phần
hình thể; hướng chỉ nhân loại cần
phải tiến đến chỗ hạnh phúc vĩnh viễn,
mà sự học là cái lợi khi đọc như
đó đạt cái mục đích ấy. Vả, nhà
chỉ vì ba bữa cơm mà sống, thì
loại người không còn khác gì chim
muông v. v... Bị chế từ xưa cho
đến khi mới trời gần kề churen nui,
người kia mới nói lại: «Thời đừng
nói chi nhiều chuyện, tôi có hiểu gì
đâu! thấy thử nhện ăn mà học mãi
xem...»

Thầy giáo phải chịu thua, thua
là vì anh nhà quê không phải là tay
đối thủ, đều thấy nói đến cái hay,
cố gắng cho mấy, mà anh không
hiểu, cứ dờ cái lối «lấy sự bữa bữa»
ra, cũng phải thua anh. Sự thua
cũng lắm cách thua, đừng thấy họ
chịu thua mà bảo rằng họ đại.

Lạc-nhân

Phê bình chủ nghĩa Tam- Dân của ông Tôn-Văn

Đáp lại bài phản đối của ông Ng. t. Th. đăng báo T. Đ.
số 408-408

Thấy từ Hiến-Pháp như nước Anh, cộng
hóa như nước Đức, nước Pháp, mà ngày
nay trong nước họ cũng có những
cuộc ám mưu cách mạng, cho đến
như nước Tây-ban-nha k a, nhân dân
bị quân quyền chuyên chế mấy lần, nay
Cộng-hoa dân-quốc mới thành-lập, lẽ ra
dân Tây-ban-nha đều được vui lòng,
ngồi yên mà hít thở cái không-khí Cộng-
hóa mới phải, thế mà không, mồm cách-
mệnh và dương binh trường

Thấy phía đông người tàn lụi chủ-
nghĩa Tam-dân một cách không suy nghĩ,
thứ nhứt là người Việt-Nam mình, nào
lên-dương khen ngợi, nào viết sách, đăng
báo, nói sảng truyền bá ra trong nước,
tưởng như ai vậy đều muốn được cái
chủ-nghĩa Tam - dân của Tôn - Văn bay
sang phủ cả trời đất Việt, đối với công
việc nước nhà mai sau, chỉ muốn hành
động trong phạm vi Tam-dân chủ-nghĩa
ấy là nguyên-vọng của bọn trí thức «lưu
cáo» ở nước ta.

Xét phong trào thế giới ngày nay như
kia, mà trông thấy cái khuynh hướng của
người mình như vậy, tôi phải đem chủ-
nghĩa Tam-dân ra bàn lại, tự nghĩ mạnh
trong lòng rằng dù có cách lách, chủ-dân
cũng cứ bần; huống hồ trong chủ-nghĩa
Tam-dân vẫn có chỗ tương phản số rõ,
thì tại sao người ta mà không hẳn ông Ng.
t. Th. cho tôi là bao gan, tôi xin quá
quyết nhận lấy.

Vì quyền ngôn luận trong nước, tôi sự
ý kiến của tôi không được công bố, nên
có chỗ đăng nói ra nữa mà phải nín lại.
Nay để cho bài của ông Ng. t. Th. phản
đối, tôi xin nói ra cho hết để độc giả
đoán xét.

Trong bài trước của tôi, nơi chỗ bàn
về chủ-nghĩa dân tộc, tôi chỉ nói: «chủ
nghĩa dân tộc chủ trương dân tộc mình
được tự do bình đẳng» mà thôi, nhưng
chính là ông Tôn-Văn chủ trương rất
rộng: chủ trương dân-tộc mình và các
dân tộc khác trên thế giới đều được tự
do bình đẳng

Cũng trong bài trước của tôi, nơi chỗ
câu kết, tôi nói: «Dân quyền đã không
thực hiện, thì quyền chính trị về tay
một số ít người cầm, thì số nhiều trong
nước bị đè nén. Thế là chủ-nghĩa dân
tộc trong chủ-nghĩa Tam-dân cũng là
bánh vẽ mà thôi».

Như vậy là còn sót, nay xin nói thêm
rằng: Dân quyền đã không thực hiện, thì
quyền chính trị về tay một số ít người
cầm. Chính quyền đã về tay một số ít
người cầm (hoặc vua chúa, hoặc tư bản),
thì trong nước sẽ bị đè nén bóc lột,
dân dân sẽ đi xâm lược ra nước ngoài

cho thỏa lòng dục vọng cá nhân chủ-nghĩa,
thế là chủ-nghĩa dân tộc trong chủ-nghĩa
Tam-dân cũng là bánh vẽ mà thôi.
Thật thế, nếu như tôi nói được tự do,
mà không nghĩ ngợi, thì trong bài trước
tôi nói tới ra như vậy, chớ ông Ng. t.
Th. không có chỗ mà bẻ tôi rằng: «.....
chính quyền về tay một số ít người cầm,
số nhiều bị đè nén, là một vấn đề thuộc
về giai cấp, sao ông lại nêu đến cả vấn đề
dân tộc nữa! Vì như nước Pháp, hiện
chính quyền cũng về tay một số ít người
cầm, như thế dân Pháp còn có vấn đề
dân tộc nữa hay không?»

Bài trước nói không hết để người ta
phản đối lại, rồi bây giờ mới nói thêm,
ấy là một dấu vết trong cuộc biện-
luận, làm cho nhà báo phải lổn nhổn.
Song theo tôi, phẩm trong những cuộc
biện luận là phải biểu ý kiến, theo tâm
lòng ngay thẳng của mình, cốt cầu lấy sự
lợi cho độc giả đồng bào là hơn, chớ
không nên có lòng tranh thắng. Vì trong
cuộc biện luận mà ai vậy cứ muốn bảo hộ
giá trị cá nhân, thì ý kiến tất phải thiên
lệch. Ý kiến thiên lệch đã không ai nghe
mà cứ biện đề lấy được, thế là người
vong ngôn, không hề công ý đại đa số
là gì, tức là người bẻ.

Vậy bài tôi đối lại với bài ông Ng. t. Th.
nôm nầy «bài trước cũng vậy» là do
ý kiến của tôi không muốn cái chủ-nghĩa
Tam dân thứ hai nào mọc lên trong đất
nước mình thôi (không phải tôi không
muốn có nước, có quyền, có cơm ăn, áo
chăn, chủ-nghĩa Tam dân không thực hành
được, nên tôi không muốn dùng đó thôi),
chớ không có ý gì là háo thắng cả, xin
độc giả và ông Ng. t. Th. biết cho.

Tòa Kiểm duyệt bỏ một đoạn dài

MAU-LINH

XEM Ở TRƯỞNG BA. BÀI:
« Những tàn kịch quái
gở trong chuyện
thị cử »

MỘT VỤ VIỆC LỚN

QUAN TOÀN - QUYỀN PASQUIER KIẾN BÁO « LE POPULAIRE »

Như các báo đều đã có đăng trước,
chính bừa 29 Aout tòa Đại-binh xử
vụ quan Toàn-quyền kiến báo
« Le Populaire ».

Báo «Le Populaire» viết nhiều bài
công kích Đảng-dương ngân hàng,
tại luôn đó phải bằng quan Toàn
quyền Pasquier, cho rằng: ngài có
« công » với nhà ngân hàng ở đó,
hầu để cho mình làm việc ở đó.
Quan Toàn-quyền chỉ đưa đơn kiện
cho quan Biện lý mà thôi. Chín quan
Chương-ly Dupré đứng buộc tội.

Hắn bị cáo có ba vị trạng sư bầu
chứa mà trong sự Gallet là một.
Trạng sư Gallet chuyên này cái hàng
hắn làm.

Chủ nhiệm báo Le Populaire là
ông Bonvicini đã kêu gọi 4 chục
người làm chứng mà toàn cả là
người tại to lớn, như quan
Thống đốc Nam-kỳ Krauthelmer,
ông nghị viên Nam kỳ Outrey và

phần nhiều vị Hội đồng quản hạt.

Thiên hạ đến coi đông lắm, nhưng
vào trong phòng được không phải
là dễ dàng gì. Các phóng viên các
báo Tây Nam đều phải có giấy tờ
hỏi mới được vào.

Quan Toàn-quyền chỉ đưa đơn
cho quan Biện lý chứ không đến tòa.
Quan Chương ly Dupré phải vì
ngài mà buộc tội báo Le Populaire.

Khi bắt đầu Tòa xử, thì quan
Chương ly Dupré nói rằng: Tòa rất
lỗi lầm là là bên phải biện hộ lại có
trạng sư Cazaux, người đã can vào
vụ nhà ngân hàng Sud-Annam. Vừa
nghe quan Chương ly nói, thì trạng
sư Gallet cãi rằng: «Kể bị cáo
(inculpé) không phải là tội nhơn;
trạng sư Cazaux tuy bị can vào
vụ này chưa kết liễu thì vẫn được
quyền cãi như thường.»
Trạng sư Gallet không bằng lòng

Hội đồng dự thẩm, viện lý rằng:
cá thấy 16 người, mà 9 người là có
chữ trong ngạch quan lại, (fonc-
tionnaires) đến khi nghị án phần
đồng thiên vị về bên nguyên cáo;
vì vậy trạng sư Gallet không chịu
công nhận Hội đồng dự thẩm.

Kể đến trạng sư Girard, Thủ lĩnh
các trạng sư ở Saigon, cũng can thiệp
phản kháng kịch liệt những lời nói
của quan chương ly Dupré và yêu
cầu các trạng sư đồng nói một lời
để tỏ ý phản đối.
Tòa phải đợi ba phen ngừng lại mà
tĩnh cho xong sự lời thôi ấy. Kết
quả, quan tòa phải tuyên bố rằng
việc lời thôi ấy không chép vào biên
bản. Rồi mới đến hai ông
Bonvicini và Perreau.

Tuyên án: Tòa phạt ông Per-
reau quản lý, và ông Bonvicini,
chủ nhiệm, mỗi người 100 quan tiền
vạ. Ông Perreau được ân treo.

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN HÚT THUỐC LÁ

JOB

Tình-hình Trung-hoa với Nhật-bản

Từ Âu-hoa truyền sang phương Đông, người Nhật tính ngộ trước, lo phương cải-cách được theo cho kịp các nước Âu-tây, còn Trung-hoa thì tự phụ là văn-minh cổ-quốc, nước lớn dân đông, mọi mực ngoạn cổ thủ-cựu mà không cự với phong-triệu mới. May nhờ trận Trung - Đông bị thua người Nhật, khi ấy người Trung-hoa mới tỉnh giấc, toàn quốc trên dưới, đều lớn người Nhật làm thầy, cái gì cũng bắt chước theo người Nhật. Đường lúc bấy giờ, người Nhật tính thể còn có, lại thêm Âu-Nga ở phía Bắc-châu, Anh-Đức ở Sơn - đông, đến là những lực kinh địch, người Nhật có ý dễ bề thân thiện với Trung-hoa để cho thể mình khỏi có lập: chính bà tước Đại - Ôi đã nói rằng: Nhật-bản nay không có việc gì đáng làm, duy có gieo mình vào cái Á-đông đại-lực mà thôi.

(日本今無事可辦，惟投身於亞東大陸耳)。Trong khoảng mấy năm ấy, nào là đang chứa quân cách-mạng Trung-hoa, nào là giáo-dục người Trung-hoa, cái về Trung-Nhật thân thiện thật là rõ ràng!

Thế mà từ sau trận đánh Nga rồi, người Nhật lần lần đổi thái độ ngày trước:

Trước kia thấy thế lực Âu-Mỹ tràn sang phương đông rất mạnh, nên nước Tàu mà sụp hẳn thì mới mất rắp phải chịu lạnh, nên có ý dục đắc Tàu lên để chung sức với mình mà chống với Âu-Mỹ. Sau thấy tình thế các nước Âu-châu, chẳng qua ai vì lợi riêng đương nổi, mà quyền lợi của nước mình ở Trung-hoa đều có dính dấp với nhau, không nước nào dám khờ lên gây chuyện, mà có gì ra, các nước khác cũng đứng giữ mà danh xé. Vì thế nên Nhật cũng theo mà xé mối lợi riêng về phần mình. Ấy là một lẽ.

Còn nhiều lẽ khác: Nhật - bản nhân khẩu tăng gia một cách mau chóng, trước trận sang Mỹ-châu và Nam-dương-quần đảo. Từ trận đánh Nga về sau các nước có ý ghen ghét. Nước Mỹ hẳn sẽ không cho người Nhật đi dân sang nữa. Ngó đi xem lại, chỉ có Trung-hoa, như là miền Bắc-châu và Đông-tam-tĩnh, còn nhiều nơi cần thế lực mà mở đường đi dân được, nên xoay ngón dẻo mà chỉ vào Trung-hoa.

Đương hồi chánh phủ Mãn-Thanh, chỉ dùng cách mật ước và giao thiệp với chánh phủ rồi làm gì thì làm, dân gian không ai hỏi đến. Từ Trung-hoa lập thành Dân-quốc, chánh phủ tay chưa được chiếm thắng lợi trên con đường ngoại giao, song dân gian đối với việc chiếm đất mất quyền, thường sinh ra phong trào tẩy chay bài ngoại. Chánh phủ lúc còn yếu thế không dùng cách vũ lực mà đối phó, nên người Nhật cứ gây ra chuyện xung đột, mà mỗi lần xung đột tức là một lần thân thiện với lực của mình.

Các nước Âu-Mỹ tuy có quyền lợi ở Trung - hoa, song vì n,ôn ngữ

lành tình phong tục, cái gì cũng chống chọi nhau, nên không hiểu thấu được nội dung hành động của người Trung - hoa cho tường tận. Người Nhật là đồng văn đồng chủng ở gần một bên, lại có người Triều-tiến làm trính-tham, làm quân tiên phong, nên thừa dịp Trung-hoa có nội tranh mà khoách trương thế lực của mình.

Vì vậy có ý mà người Nhật đối với Trung-hoa thường sinh những chuyện ác cảm, như là chuyện Triều-tiến bài Hoa; gần đây lại công nhiên làm chủ động mà không kể quốc-lễ quốc-tiết gì cả. Đó là chưa kể những cuộc khai khẩn ở miền Đông Bắc cũng như nghiệp ở các miền biên kìa.

Người Nhật đối Trung - hoa như thế, còn phần Trung - hoa thì thế nào?

Chánh-phủ Dân-quốc Trung-hoa mới thành lập, sắp đặt việc nội - trị chưa xong, lại thêm cái nạn nội tranh cứ diễn ra mãi, nên về phần ngoại-giao của chánh phủ vẫn chưa mong gì thắng lợi, song phần đông nhân dân đối với sự hành động phi lý của người Nhật, cũng đã thấy rõ ăn tình. Đây là chưa có thiệt lực gì, song không khí bài Nhật cũng đã tràn khắp trong nước, xen vào chuyện dưới này cũng đủ rõ:

Nhân vụ bài Hoa ở Triều-tiến, toàn-quốc thương hội có bức thông diễn phần Nhật đại ý bức diễn ấy nói: Từ cái án Vạn-bửu-sơn phát-sinh, nhân dân Triều-tiến là ở dưới quyền thống-trị của người Nhật, mà công nhiên tạo ra lần kịch giết người cướp của làm cho Hoa-khẩu bị tổn hại. Người Nhật không những không ngăn đón, lại theo mà giúp sức gây dữ: nhân dân Trung-hoa ai cũng căm tức. Ngày nay người Trung-hoa đối với Nhật-bản tuyệt giao về đường kinh-tế, như điện tín đường quốc-hóa, toàn-quốc thương hội phát biểu tâm lam 3 đều: 1 Tuyệt đối cự sự dùng Nhật-hoa 2 Tịch cực de tương quốc-hoa. 3 Các công xưởng gia công ế tạo xuất phẩm. Người ra còn nhiều nơi bài Nhật.

Một nhà yếu nhân Trung-hoa đã đi điều tra miền Đông Bắc đem cả cuộc kinh tế người Trung-hoa ở xứ ấy mà cảnh cáo với nhà đương cuộc, trong bài ký ấy kể cả phương diện xã hội kinh-tế cũng thế lực xâm đoạt của người Nhật, và cảnh cáo với nhà đương cuộc và quốc dân Trung-hoa rằng: Đông-tam-tĩnh là kho của báu của người Trung-quốc, nay bị cường lân yểm bức, kinh tế của người Trung-hoa, không còn chút lực tự chủ nào. Nếu như không tìm phương gì để cứu, mà cứ ngồi chờ người ngoài xâm sát mà thôi, 3 ngàn vạn phụ lão ở Đông-tam-tĩnh tiếng là quốc dân Trung-hoa mà thực sự thì ở dưới thế lực dân Triều-tiến kìa, nơi nào cũng bị người Triều-tiến hiếp - sát, mà không biết làm thế nào. Cái nạn này không biết ngày nào là công tử người nước không lo tự lập, tìm cách kiến thiết thế nào

VIỆC TRONG NƯỚC TRUNG-KỲ

Một nhà du lịch chung quanh Thế giới bằng xe đạp, tới Huế M. Péraire Lucien, hội viên của hội « Touring Club » bên Pháp, 25 tuổi, đi du lịch chung quanh thế giới bằng xe đạp, đã tới Huế và có ghé thăm bản báo này 3 Septembre.

Trong cuộc du lịch M. Péraire có phát về đồng cho Thế-giới-ngữ và cũng như người có lòng với Thế-giới-ngữ lòng trợ cho.

M. Péraire đã từ Pháp mà đi qua các xứ Đức, Tiệp-khắc, Áo, Hung, Bỉ-lan, Nga, Tây-ba-lơ-a, Mãng-châu-Nhật, Trung-hoa Đông-dương đi được 30.000 km, tức cả 37 tháng trường trên con ngựa sắt.

Bây giờ nhà du lịch trẻ tuổi kia định đi Niêm, Mãn-lai, L-câu, Mỹ-châu.

Tối chủ nhật 6 Septembre M. Péraire có diễn thuyết tại hội Quảng-trị cổ động cho Thế-giới-ngữ và nói chuyện về cuộc hành trình của mình.

QUẢNG BÌNH

Ảnh hưởng kinh tế khủng hoảng

Cũng vì kinh tế khủng hoảng, mấy tháng nay bọn lái gỗ Lạc-sơn phải cùng quẫn, gỗ làm ra không kịp mua, mà cũng không dám đem về bán ga Lạc-sơn, vì không tiền nộp thuế làm chính. Còn bọn thợ dẻo gỗ trên rừng thì hết gạo, bọn lái gỗ hết tiền, không lấy gì trả công cho thợ, thành ra công việc làm gỗ phần nhiều phải đình đốn. Phần thì không tiền, phần thì thuế làm chính tăng cao, phần đóng thợ rừng phải chịu cái nạn thất nghiệp.

Non vui

Cải Chấn
Số báo 413 ra ngày 26 Aout 1931
về mục thời sự Quảng-bình trong bài « Cho này nghị thức », cử Khải-tiến xin đọc là Báo-dại.

Quần cổ không được đi làm ăn sao?
Tôi tên là Lê-quang-Tạo ở làng Hoàng-quang, tổng Xuân-lai, huyện Lê-thủy, tỉnh Quảng-bình, xin quí báo đăng cho bài sau này:

thi sẽ vào trong phạm vi kinh tế của người Nhật (Nga cũng có nữa). Người nước chỉ mạnh nói, bất kỳ việc gì, cũng chỉ dùng vài bài văn từ để che cho qua chuyện, không rõ khi quân thiết kỵ của người ngoài xông tới, có thể đem những bài thi phú mà đuổi chạy được không? Đối với vụ khẩn điền này, không phải nói không cần cốt tại làm thiệt; nếu ngồi bàn không thì đến thế kỷ 30, cũng không có chút gì bổ ích cho thực tế cả...

Xem mấy chuyện trên đủ rõ người Trung-hoa đối với cách xâm lược người Nhật, có lòng công phẫn, chỉ vì thực lực còn kém nên thành phần nói chuyện nói suông; song nếu như bị bức hiếp mà đến chỗ họ không chịu nổi, thì có lẽ nào ngồi mà chịu vậy hay sao? Người Nhật đối Trung-hoa mà dùng cách « hiếp lấy được » kia, cũng chưa chắc là toàn lợi vậy.

Khách-quan

Nguyên tôi là một người dân lương thiện, xưa nay chưa từng làm gì trái phép, ngày 25 tháng Mars năm nay chẳng biết vì cớ gì, tình phải quan Lính-bình về xét nhà và bắt tôi từ Tân Ấp đưa về Đồng hời giam hơn một tuần lễ. Sau khi xét không giấy mà thấy không có điều gì quan hệ, quan trên sức cho lý trưởng đến « lách hồi quân cổ ». Khi được tha tôi có kêu sự quân cổ ấy thì quan tỉnh có bảo rằng về nhà thì cứ đi làm ăn như thường, chỉ khi đi đâu thì trình cho lý trưởng và xin giấy phép, từ ấy đến nay tôi đã nhiều lần xin phép đi làm ăn mà lý trưởng không chịu cho, làm cho tôi không đi làm đâu được, thật là khổ khổ. Tôi có làm đơn kêu tội quan tỉnh hồi tháng Mai trước đây xin phép làm ăn, đơn đã được ý, mà trái sức lý trưởng đầu đi đâu biệt lịch, trông mãi không thấy.

Quan trên đã xét là vô tội, mà lý trưởng mượn hai chữ quân cổ bó chận, không cho đi làm, ăn nghỉ có ngại không?

Lê-quang-Tạo
TOURANE

Ở to đụng nhau, một cái bị chảy
Cái nạn 0-to thường thấy trên các báo hằng ngày, không ai lạ gì, song cái nạn kỳ quái dưới đây này, có khác với lần kịch thường mà không ai ngờ trước:

5 giờ sáng 24-8-31, cái xe của ông Nguyễn-vân-Đông (lành - thiện) đi mua dầu xăng dưới chợ về, vèo, chỉ có một mình người chauffeur, vừa đến ngã tư, giữa đường Musée Châm, (sau hiệu Triều Hưng cũ) thì gặp cái xe của ông Nguyễn-vân-Chiến (chủ sở hữu 0-to, trên có một người chauffeur và một người phụ đi rước khách. Hai cái đụng nhau thế nào mà nổ mìn tiếng rầm rền, một cái rượt trên đường lể, của một cái lui sụp sập, chổng bồng bồng trên trời, dầu xăng bắt cháy bùng lên, cái xe cháy la xe ông (Đông). May có người thợ mù ở gần đó chạy ra kéo ngay được người chauffeur trong xe cháy ấy ra, người ấy có bị lửa bốc nhiều bị thương vào nhà thương điều trị. Người ta đến đóng mà cũng không sao chữa được cái xe, đành phải cho ngọn lửa cháy rồi ra từng miếng. Nhưng cũng may xe không có người nên không bị đến tánh mạng người.

Cái nạn này có vẻ khác chuyện thường là đường ở thành phố, bằng phẳng rộng rãi, không phải đường xấu mà tránh trở khó khăn. Lại khi ấy là mới 5 giờ sáng, ngoài đường vắng người đi, không có rộ rục gì. Đàng lể thì không sao xảy ra chuyện rồi ra kia, mà nay lại mang sự thiệt hại ấy, lỗi ấy tại đâu?

Nghe chuyện

Sớm chừng nào tốt chừng này

Dân đối 2 tỉnh Nghệ-an và Hà-tĩnh đương cần tiền bạc và lúa gạo lắm! Đồng bào ai sẵn lòng giúp nhiều ít gì, xin gởi ngay cho ông Hội-trưởng hội An-Tĩnh Châu-Cấp ở Vinh.

Nên học tại TRƯỜNG GIA-LONG

Rue Julien Blanc - HANOI
Là trường tư có giá trị nhất Đông-Pháp. Dù các lớp cho nam nữ học sinh từ lớp đồng ý cho đến các lớp thành công lập nghiệp học sinh thì từ tại trường cao đẳng Đông-Pháp. Các các khi có tốt và học hão sẽ giúp sự tiến bộ như là...
Mấy chớp hồng, mấy lưu thanh, mấy truyền thanh, mấy in, các vật liệu và máy để thí nghiệm về các khoa học, các bức vẽ và cách trí, địa dư.
Các giáo sư tây, nam đều có bằng cấp. Kỳ thi nào học trò đỗ cũng nhiều.
Học tại trường và học theo cách gửi thư

GIA-BÌNH GIÁO-DỤC

hai quyển mỗi quyển 0\$20

HÀN-VIỆT TỬ-ĐIÊN: đương lo 5.000 chữ đơn - 35.000 tiếng kép. Hạng I 7\$50 Hạng thường 6\$50 Ở xa xin thêm 0\$50 tiền cước. Từ nay xin đặt trước cả tiền.
Đào-duy Anh, Huế

Dùng hơi nóng thay cho khăn tay

Lâu nay trên xe lửa ở phương rừ tay, đều có treo khăn tay cho hành khách dùng; nay ở Paris có một trạm xe lửa không phải dùng thứ khăn ấy nữa. Trong phòng rửa họ có đặt một cái máy điện phát ra hơi nóng; khách rửa tay rồi, đưa tay lại nơi ấy chỉ mấy giây (secondes) đồng hồ thì khô ráo ngay; so với sự dùng khăn kia tiện lợi được nhiều, và giảm được một số tiền phí mua khăn cũng khá lo.

Nên học trường nào?

Trong các trường thương nghiệp tại Saigon thì có một trường vừa học hội, chuyên dạy các khoa thương mại, hội toán, đánh máy, viết tắt, tiếng ngoại quốc, quảng cáo, ngân hàng, đại lý v.v. để rèn luyện cho nam nữ thanh niên có chức nghiệp làm ăn và giúp ích cho công trường trong nước Trường ấy là:

Ecole Centrale de Commerce

(Annexe de l'Académie Dactylographique de France)
47, Rue Vassoligne - SAIGON-TANDINH
Ở khi bên phòng việc kỹ sư có vấn của ông Trần-mạnh-Nhân là đại lý độc quyền của một công ty cơ khí Đức-quốc chuyên bán các thứ khi cơ để làm gạch ngói rất tốt.
Anh em chi em muốn hỏi điều chi xin viết thư cho:
M. TRẦN MẠNH NHÂN
Ingénieur
DIRECTEUR DE L'ECOLE CENTRALE DE COMMERCE
47, Rue Vassoligne - SAIGON-TANDINH

DRAGÉES Vermifuge RUDY Trị bệnh SÁN LÁI

Thuốc viên Dragées Rudy trị bệnh sán lái rất thần hiệu, và làm cho người ta trở nên tráng kiện. Người lớn con ai đều dùng được.

Thuốc viên Dragées Rudy có bán tại các nhà thuốc ở Saigon và các hãng thuốc ở các tỉnh.

PHARMACIE NORMALE

(L. BARRERAU)
119-123 rue Catinat - SAIGON

(là hãng thuốc đáng tin cậy, tạo lập đã hơn năm chục năm rồi).

CHÍNH - PHỦ NAM-KINH PHẢI MƯỢN THỢ VIỆT-NAM

Tổng thư phủ nhân chỉ là người « văn » có được các tư tưởng, sự không tưởng lý và sự tưởng tượng thực mà văn rồi thất lý. Chính phủ Nam-kinh đã phải loan khốn tiền cứu vãn « Gấu-tu » trong « những » như là giữ họ Tổng cơ cũ công cơ bộ dân cứu quốc.
Chính phủ Nam-kinh muốn làm tiền cứu vãn lý cho tuyệt khéo, lại nghĩ ra loan Tàu không có tay thợ nào vào thủ, nên vừa rồi đã khấn khứa gửi giấy sang cho NGA-ĐO LƯU-HỮN tại Hà-nội, thuê thợ kỹ thuật để dùng pháp cho mượn một người thợ kim hoàn sang loan Nam-kinh làm tiền cứu vãn. Phải làm các đồ trang sức bằng vàng bạc của Nam-kinh, tiếng sao thì đã từng sang loan nước « loan ».
Còn giấy Quốc - Trại thì chủ duy « loan » ở Hà-nội là mua loan nước cứu vãn.
Tương thành lại cho

CÚM ! CÚM !

CÚM !

Hiện nay, người trong nhà nào cũng thay đổi nhau mà đau cúm. Ai đã chuyễn đau cúm, ai đã phải đau cúm, mà đã có dùng dầu Khuynh-Điệp, thời đều rõ rằng: Dầu Khuynh-Điệp phòng bệnh cúm, trị bệnh cúm, hay nhất.

CÚM !

Trong cái đơn cuốn theo ve dẫu, có chỉ cách dùng rõ ràng: Nếu nước sôi, giọt vào mười lần giọt Dầu Khuynh-Điệp, rồi trùm mền lại mà xông; xông được nhiều dạo mà mỗi dạo giọt được nhiều lần hơn, lại càng tốt. Xong xong lau hết mồ hôi, rồi xếp dẫu cũng thấm-mình cho nhiều, trùm mền kín ngủ một đêm, sáng mai dậy thường không đau đớn chi nữa. Trị bệnh cúm, cả xông cả xúc, chỉ tốn 1 ve dẫu (5\$20) thôi.

CÚM !

Khi nghe trong mình chuyễn đau, cũng dùng dầu Khuynh-Điệp như cách nói trên, thời không khi nào phải đau thiệt.

DẦU KHUYNH-ĐIỆP

được thưởng Long-Bội-Tinh năm 1930; năm 1931, được thưởng Kim-Khánh-hạng nhì và theo các Bức-xử Trị-Trí Huiphong được phần thưởng với danh dự chứng-thư.

